



Tür: Araştırma Makalesi

Kabul Tarihi: 31 Ekim 2022

Gönderim Tarihi: 18 Ekim 2022

Yayımlanma Tarihi: 20 Aralık 2022

Atf Künyesi: SAZYEK, Hakan Behçet (2022), “Dört Mektubuyla Vâlâ Nureddin ve Çevresi”,
International Journal Of Turkish Academic Studies (TURAS), C. 3, S. 2, s. 140-158

DÖRT MEKTUBUYLA VÂLÂ NUREDDİN VE ÇEVRESİ

Hakan Behçet SAZYEK¹



10.54566/turas.1191365

ÖZ

Vâlâ Nureddin (1901-1967), genellikle *Bu Dünyadan Nazım Geçti* adlı kitabıyla tanınır. Bununla birlikte o, Türk basınına kırk yıl hizmet etmiş üretken bir kişidir. Edebiyatın değişik türlerinde pek çok eser vermiş popüler bir yazar olan Vâlâ Nureddin, aynı zamanda dışa dönük, arkadaş canlısı, sosyal yönü güçlü bir insandır. Gerek özel gerekse sosyal hayatında hiç yalnızlık çekmemiş olan yazar, üç evlilik yapmış ve geniş bir dost çevresinin içinde yaşamıştır. Ünlü şair Yahya Kemal Beyatlı, bu çevrenin önemli isimlerindedir.

İlk evliliğini Nazım Hikmet’le birlikte gittiği Sovyetler Birliği’nde yapan Vâlâ Nureddin, yurda dönerken yanında getiremediği eşinden ve kızından ayrılmak zorunda kalmıştır. İkinci kez Meziyet Hanım ile evlenen yazarın yedi yıllık mutlu evliliği, eşinin ölümü üzerine bitmiştir. Vâ-Nû iki yıl sonra Müzehher Hanımla evlenmiş ve sonraki yıllarını onunla geçirmiştir.

¹ Prof. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, E-posta: hsazyek@hotmail.com, ORCID 0000-0003-0088-0178

Marmara Üniversitesi Taha Toros Arşivinde bulduğumuz dört mektubu, Vâlâ Nureddin'in özel ve sosyal yaşamına ilişkin ilginç bilgiler vermektedir. Özellikle, eski eşinin annesine yazdığı üç mektup, onun Meziyet Hanımı hiç unutmadığını ve hatirasını uzun yıllar içinde canlı tuttuğunu göstermesi açısından çok dikkat çekicidir. Dolayısıyla, bu örnekler, mektup türünün insanî ve edebî açıdan ne derece önemli bir veri kaynağı olduğunu ortaya koymaktadır. Vâlâ Nureddin'in Yahya Kemal'e yazdığı mektup da iki şahsiyet arasındaki ilişkinin boyutlarını sergilemesi bakımından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Vâlâ Nureddin, Yahya Kemal Beyatlı, Mektup, Basın.

VÂLÂ NUREDDİN WITH HIS FOUR LETTERS AND HIS SURROUNDINGS

ABSTRACT

Vâlâ Nureddin (1901-1967) is generally known for his book *Bu Dünyadan Nazım Geçti*. However, he is a productive person who has served the Turkish press for forty years. As a popular writer who has written many works in different types of literature, Vâlâ Nureddin is also an extroverted, friendly, socially strong person. The author, who has never suffered loneliness in both his private and social life, has made three marriages and lived in a wide circle of friends. The famous poet Yahya Kemal Beyatlı is one of the important names of this society.

Having made his first marriage in the Soviet Union where he went with Nazım Hikmet, Vâlâ Nureddin had to leave his wife and daughter, whom he could not bring with him when returning home. The author, who married Mrs. Meziyet for the second time, ended his seven-year happy marriage upon the death of his wife. Vâlâ-Nû married Mrs. Müzehher three years later and spent the next years with her.

The four letters we found in the Taha Toros Archive of Marmara University provide interesting information about the private and social life of Nureddin. In particular, the three letters which he wrote his ex-wife's mother are very striking in that he showed that he never forgot the Mrs. Meziyet and kept her memory alive for many years. Therefore, these examples reveal the extent to which the type of letter is an important source of human and literary data. The fourth letter written by Vâlâ Nureddin to Yahya Kemal is also important in terms of exhibiting the dimensions of the relationship between the two personalities.

Keywords: Vâlâ Nureddin, Yahya Kemal Beyatlı, Letter, Press.

GİRİŞ

Yirminci yüzyılın ilk yarısında Türk edebiyatına ve basınına hizmet etmiş olan Vâlâ Nureddin (1901-1967), sadece yürüttüğü kalem faaliyetiyle değil; aynı zamanda

Cilt/Volume 3, Sayı/Issue 2, 2022

ilişkileriyle de dikkat çekmiş bir şahsiyettir. Bu bağlamda, o, öncelikle Nazım Hikmet'in yol arkadaşı olarak tanınmaktadır. Dolayısıyla, bu arkadaşlığın ekseninde kaleme aldığı *Bu Dünyadan Nazım Geçti* (1965) adlı hatıratı, Vâ-Nû'yu biyografi literatürünün önemli bir ismi hâline getirmiştir. Şiir, tiyatro, hikâye türlerinde kalem oynatan Vâlâ Nureddin, polisiye türünde de çok sayıda romanın sahibidir. Aynı zamanda çevirmen ve gazeteci kimliği de bulunan yazar, 1927'den ölümüne kadar kırk yıllık bir sürede pek çok gazete ve dergideki köşe yazıları ile basının önemli isimlerinden biri olmuştur².

Vâlâ Nureddin, henüz yirmi yaşında Nazım Hikmet'le birlikte önce -Millî Mücadele'nin yürütüldüğü- Anadolu'ya geçer, ardından da Moskova'ya gider. Onun KUTV Üniversitesinde gördüğü Marksist ekonomi öğrenimi ve edindiği arkadaş çevresi, "sosyalist" ya da yaygın söyleyişle "solcu" bir kimliğin kendisiyle özdeşleşmesine zemin hazırlar. Bununla birlikte, Vâ-Nû, çok küçük yaşta yatılı okula verilmenin etkisiyle, arkadaş canlısı bir kişi olarak hayatının hemen her kesitinde çok sayıda kişiyle uzun süreli dostluk ilişkileri kurabilmiştir. Zekeriya ve Sabiha Sertel'den Necip Fazıl'a, Sabahattin Ali'den Yahya Kemal'e kadar sanat ve hayat anlayışları çok farklı olan, değişik kişiliklere sahip çok sayıda insan, onun arkadaş kadrosu içindedir.

Vâ-Nû'nun insan canlılığı özel yaşamında da kendini gösterir. İlk evliliğini Moskova'da tanıştığı -Müzehher Vâ-Nû'ya göre bir Azerî- Anna Mikailovna³ ile yapan Vâlâ Nureddin'in bu evlilikten Hatice Süreyya adlı bir kızı olur. 1925 ortalarında Türkiye'ye döndükten sonra eşini ve kızını yanına aldırılmayan yazar, 1932 yılında Meziyet (Çürüksulu⁴; 1895-1939) Hanım ile evlenir. Yedi yıl süren mutlu evlilikleri, genç kadının ölümü üzerine 1939 güzünde biter. Yaklaşık iki yıl sonra ise, Müzehher (Nihal Karamağaralı⁵; 1912-2011) Hanımla olan dostluğunu evliliğe eviren Vâlâ Nureddin,

² Vâlâ Nureddin'in biyografisi ve edebî kişiliği hakkında geniş bilgi için bkz.: Selçuk Atay, *Vâlâ Nureddin Vâ-Nû-İnsan ve Eser*, Etkin Yayınevi, Ankara, 2012; Mustafa Gültekin, *Bir Popüler Romancı Olarak Ahmed Vâlâ Nureddin*, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli, 2014.

³ Müzehher Vâ-Nû, *Bir Dönemin Tanıklığı* (1987, s.16) adlı hatıratının ilk basımında yer vermediği bir ayrıntıyı, ikinci basımına "Vâlâ'nın Rusya'da evlendiği kadın Azeri Türklerinden Süreyya Hanımdır" şeklinde (1997, s.16) eklemiştir. Ancak, bu bilgi yanlıştır. (Hatice) Süreyya, Vâ-Nû'nun Anna Mikailovna'dan olan kızının adıdır.

⁴ Taha Toros Arşivinde 001571643009 numarada kayıtlı bir zarfın üzerindeki -büyük olasılıkla Taha Toros'un elyazısıyla tutulmuş- Arap harfli bir notta "Çürüksulu Mahmut Paşa'nın kızı Meziyet 3 ünlü Türklerle evlendi: Hüseyin Nakîb Turhan, Ali Muhittin Hacı Bekir, Vâlâ Nureddin. Türkiye'ye gelip giden ünlü bir profesörle de ilişkisi oldu. Paris'e gidip onunla birlikte döndü" yazılıdır. Bu notta geçen ilk isim, Hüseyin Nakîb Turhan (1891-1973), son halife Abdülmecid'in özel kâtipi ve dostuydu. Aynı zamanda ressam ve hattat olan Hüseyin Nakîb Bey hakkında bilgi için bkz.: Taha Toros, "Hat İle Resmi Kaynaştırılan Bir Sanatkâr: Hüseyin Nakîb Turhan", *Antika*, S.35, Mart 1988, s.4-9. İkinci kişi, ünlü şekerleme şirketi Hacı Bekir'in üçüncü kuşaktan sahibi Ali Muhittin Hacı Bekir'dir (1891-1974). Ali Muhittin Bey, aynı zamanda at yarışı tutkunuydu ve 1927 yılında yapılan ilk Gazi Koşusunu "Neriman" adlı atıyla kazanmıştı.1950-1952 arasında Fenerbahçe Spor Kulübü başkanlığı da yapmıştı. Notta sözü geçen "profesör"ün ise kim olduğunu bilemiyoruz. Ayrıca, Meziyet Hanımın bu kişilerle olan evliliklerinin başlangıç ve bitiş tarihlerine ilişkin bir bilgiye ulaşamadık.

⁵ Müzehher Hanım da üç kez evlenmiştir. İlk evliliğini, üvey annesinin zorlamasıyla, henüz onaltı yaşındayken yapmış, beş yıl süren bu evlilikten kızı Nihal (Önol) doğmuştur. Ünlü karikatürist Cemal Nadir (1902-1947), Müzehher Hanımın ikinci eşi olur. Dört yıllık bu evliliğin ardından, ilk kez gönlünün istediği bir insanla, Vâlâ Nureddin'le 1942 başında evlenir ve Vâ-Nû'nun 1967'de vefatına kadar onunla evli kalır.

ömrünün sonuna kadar onunla birlikte yaşar. Bu arada, yazarla Müzehher Hanımın üçüncü evliliklerinde bir araya gelişinin, zorunlu sebeplerle kopan ya da biten ilişkilerin sonrasında gerçekleşmiş olduğunu belirtmek gerekiyor.

1. ESKİ KAYINVALİDEYE MEKTUPLAR

Marmara Üniversitesi Taha Toros Arşivinde bulduğumuz dört mektubu, Vâlâ Nureddin'in kırklı yıllardaki yaşamından ilginç ve önemli kesitler yansıtmaktadır. Vâlâ Nureddin, ilk üç mektubu⁶ eski kayınvalidesi Lâmia Çürüksulu'ya (1877-1966) yazmıştır. İki Konya'dan, biri de İstanbul'dan gönderilen bu mektuplar, 10 Ocak 1942, 30 Ağustos 1942 ve 30 Ağustos 1949 tarihlidir. İlk iki mektupla sonuncu arasındaki yedi yıllık zaman farkı, bu uzun sürede Vâ-Nû ile Lâmia Hanım arasında süregiden bir mektuplaşmanın varlığını ortaya koymakta, dolayısıyla ikilinin birbirine daha fazla mektubunun olduğunu da hissettirmektedir. Bununla birlikte, elimizde ne yazık ki ancak üç mektup bulunmaktadır. Bunlarda, Vâ-Nû'nun özel yaşamının kırklı yıllara yayılan kesitleri kendi kaleminden ifade edilmektedir.

İlk mektup, Meziyet Hanımın vefatından (22 Ekim 1939) yaklaşık üç buçuk yıl sonra, 10 Ocak 1942 tarihinde kaleme alınmıştır. Vâ-Nû, bu tarihte, -Müzehher Vâ-Nû'ya göre- "Refah Faciası"⁷ ile ilgili olarak yazdığı dokundurucu yazılardan ötürü, cezaen zorunlu ikamete tabi tutulmuş olduğu Konya'dadır. Gitmeden önce, kendisinin ve Meziyet Hanımın ortak dostu Müzehher Hanıma evlilik teklif etmiştir. Müzehher Vâ-Nû, hatıralarında, Vâlâ Nureddin'in teklifini kabul ettiğini, müstakbel eşinden kısa bir süre sonra da kendisinin Konya'ya gittiğini ve 1942 başında Konya'da evlendiklerini yazmaktadır. Dolayısıyla, ilk mektubun yazıldığı sırada Vâ-Nû, hayatına yeni bir kadını sokmuş durumdadır ve onunla evlenme aşamasındadır. Eski kayınvalideye yazılan mektupların içeriği bu noktada dikkat çekici bir nitelik kazanıyor. Vâ-Nû, yeni ve ciddi bir ilişkiye başlamış olduğu sırada eski eşini hâlâ unutmamıştır. Meziyet Çürüksulu'yu ağır bir hastalığın sonunda kaybetmiş olan Vâ-Nû, ona olan sevgisini, içindeki acıyı paylaşmaktadır Lâmia Hanımla ve kendisini onun damadı görmeye devam etmektedir. 10 Ocak 1942'de, Konya'daki yirminci gününde yazdığı ilk mektuptaki, "Bâkır Çelebi ile hemen her gün Meziyetçiğimi konuşuyoruz" cümlesi, Vâ-Nû'nun ona olan duygularını içinde tut(a)mayıp bir başkasıyla paylaştığını, dolayısıyla Bâkır Çelebi'nin, merhume eş hususunda Vâ-Nû'nun sırdaşı olduğunu göstermesi açısından dikkat çekiyor. Vâlâ Nureddin'in, hayatında yeni bir kadının olduğunu bilen Bâkır Çelebi ile geçmişte kalan bir eşin hatırasını paylaşması, son derece insanî bir durum olarak değerlendirilebileceği gibi zihinsel bir sadakatsizlik şeklinde de

⁶ Marmara Üniversitesi Taha Toros Arşivi: 001571643009 numarada kayıtlı.

⁷ İngiltere'den alınan askerî araçları getirecek askerlerimizi taşıyan Refah şilebi, 23 Haziran 1941 günü Mersin açıklarında, sonradan Fransa'ya ait olduğu anlaşılan bir denizaltı tarafından batırılmış, 168 asker şehit olmuştu. O sırada *Akşam*'da "Akşamdan Akşama" adlı köşesi bulunan Vâ Nû'nun, anılan tarih ile ceza aldığı 1941 sonu arasındaki yazılarını taramakla birlikte, bu konuya değinen bir ifadesini belirleyemedik. Sadece "Doğmamış Torunlar Hesabına Fedakârlık" (S.8210, 29 Ağustos 1941, s.3) başlıklı yazıda bir ima olabilir. Refah olayı hakkında geniş bilgi için bkz.: Osman Öndeş, *Refah Faciası*, Mersin Deniz Ticaret Odası Yayınları, İstanbul, 2014.

yorumlanabilir. Üstelik Bâkır Çelebi'nin "Ah, bir ölü kendinden ne suretle bahsedildiğini duyabilse..." şeklindeki sözlerinden, Meziyet Hanımdan bu sohbette derin bir sevgiyle ve özlemle bahsedildiği de anlaşılıyor.

30 Ağustos 1942 tarihli ikinci mektubuna "Muhterem kayınvalideciğim" hitabıyla başlaması, Vâ-Nû'nun ilk mektuptan aylar sonra, üstelik artık yanında olan yeni eşi Müzehher Hanımla muhabbet dolu zamanlar geçirirken dahi bu tutumunu sürdürdüğünü gösteriyor. Bu mektuptan tam yedi yıl sonra aynı gün, 30 Ağustos 1949'da kaleme aldığı üçüncü mektupta, Vâ-nû'nun, Meziyet Hanımın acısını hâlâ yüreğinde taşıdığı görülüyor. Vâ-Nû, artık çok gerilerde kalmış bir aile bağına binaen "muhterem kayınvalidem" diye hitap ettiği Lâmia Hanıma, kızının acılı hatırasını "daima kudî ve muazzez tut" acağının sözünü veriyor. Ancak, mektubun sonundaki sözlerden, Lâmia Hanımın Vâ-Nû'ya artık cevap vermediği de anlaşılıyor. Bu tavrın kırgınlıktan mı yoksa -bir sonraki evliliği artık bilinen eski damatla- kopmuş bir ailevî bağlantıyı sürdürmenin anlamsızlığını düşünmekten mi kaynaklandığı hususu meçhuldür.

Taha Toros Arşivinde 001552981007 numarayla kayıtlı, Arap harfli bir notta, "Dikkat: Vâ-Nû karısı öldükten sonra da kayınvalidesiyle mektuplaşmaya devam etmiş, varlıklı olan kadının yardımını sağlamıştır" yazılıdır. Bu ifadeye göre, Vâlâ Nureddin'in, Lâmia Hanımla irtibatı sürdürmesinin ardında maddî kaygıları bulunmaktadır. Üstelik, nottaki "sağlamıştır" sözündeki kesinlik, yazarın, bu durumdan oldukça emin olduğunu gösteriyor. Eğer, söz konusu ifade doğru ise zihinlerde Vâlâ Nureddin'in kişiliği hakkında kuşku uyanabilir; ancak, Vâ-Nû'nun gazetecilikten ve yazarlıktan kazandıklarıyla hayat standardını gittikçe yükselten bir kişi olduğu dikkate alındığında ise söz konusu not bir yanılısına ürününden ibaret kalacaktır. Özellikle son mektubun tarihi, bu noktada önemlidir; zira kırklı yılların sonlarında Vâlâ Nureddin maddî durumu önceki yıllara oranla iyiyken de Meziyet Hanımı özlemle anmaya, annesine iyi dileklerde bulunmaya ve bağlılık sözü vermeye devam etmektedir.

2. YAHYA KEMAL'E MEKTUP

Vâlâ Nureddin'in "görülen" yaşantısındaki figüratif kadronun önemli isimlerinden biri Yahya Kemal'dir. Aslında, Vâ-Nû ile ünlü şair arasındaki dostluk çok önceleri başlamıştır. Vâ-Nû'ya göre, Mütareke döneminde "Yahya Kemal yakalanıp Malta'ya sürüleceği korkusu içinde"dir ve bir süre kendisinin evinde gizlenir. Bu jeste karşılık bir fotoğrafını -arkasına "Vâlâ Nureddin'e: Halis insan asaletine, yüksek irfanına ve emsalsiz zevkine karşı beslediğim hayranlığım" şeklinde abartılı bir iltifat cümlesi yazarak- verir (Vâlâ Nureddin, 1995: 412). Sermet Sami Uysal, Vâ-Nû'yu "yazı hayatına", "hayatı boyunca çok az kimseye yaptığı pek cömert bir davranışla" Yahya Kemal'in başlattığını kaydeder (Uysal, 1998: 212). Ama şairin asıl jesti, dostunu, elçi olarak bulunduğu Madrit'e davet etmek olur. Vâlâ Nureddin, 1930 yazında -her türlü masrafını ev sahibinin karşıladığı- bir İspanya seyahati yapar.

Bu dostluk, Vâ-Nû'nun Müzehher Hanımla evliliği sürecinde daha da pekişir. Çiftin Kalamış'taki evleri, şairin sık sık uğradığı bir mekândır. Bazan evde bazan da Kalamış koyundaki Todori'nin meyhanesinde⁸ kurulan meclislerde sık sık bir araya gelmekte, sanat ve edebiyat konulu sohbetler edilmektedir. Yahya Kemal, kendisini hep mükemmel ağırlayan çifti çok sever. Şair, onların evliliğini "hem hayat arkadaşı, hem iş arkadaşı, hem sevgili... En mükemmel evlilik sizinki gibi olandır" (Müzehher Vâ-Nû, 1987: 40) sözleriyle takdir eder. Müzehher Vâ-Nû ise Beyatlı'nın bu sevgisini "çünkü evimize geldiğinde hep güler yüzle karşılıyor, egosuna saygı gösteriyor, onun dilediği konuları konuşuyorduk ki, bu da daha ziyade kendini merkeze alan konulardı." (40) sözleriyle gerekçelendirmektedir. Ne var ki otuz yılı aşkın süren dostluk, Yahya Kemal'in, yıllardır hapiste olan Nazım Hikmet'in affedilmesi için 1950 Nisan'ında başlatılan imza kampanyasına hiçbir gerekçe göstermeksizin katılmaması üzerine bitmiştir. Vâlâ Nureddin, çok kırıldığı şaire haber gönderir ve "ne o benim cenazeme gelsin, ne ben onunkine giderim" (Vâlâ Nureddin, 1995: 413) der.

Şurası ilginçtir ki, Müzehher Hanım da Vâlâ Nureddin de -yukarıda değinip alıntıladığımız- hatıralarının satır aralarında Yahya Kemal'den biraz mesafeli ifadelerle söz etmişlerdir. Şairi korkak, kuruntulu, obur, kibirli gibi gösteren imalar siner bu satırlara. Dolayısıyla, açıkça bir olumsuzlama yapmamakla birlikte merhum şairin dostluğuna ve hatırasına gölge düşüren tavırlarını da hissettirmişlerdir. Ama, Yahya Kemal'in, -burada metnini verdiğimiz mektuba cevap olarak yazdığı- 15 Haziran 1948 tarihli bir mektubundaki "ben sizi, ikinizi, yalnız şiiri, fikirleri, zarafeti harikulâde anladığınız için değil, biraz da siz olduğunuz için özlüyorum" (Müzehher Vâ-Nû, 1987: 45) sözleri, onun Vâ-Nûlara olan duygularının içtenliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, onun "Rıtl-ı Girân" gazelini "Vâlâ Nureddin'e" ithaf etmiş olması, bu dostluğa verdiği değerini -edebiyatına da yansıyan- samimi kanıtıdır.

Yahya Kemal, elçilik görevleriyle yurtdışında bulunduğu zamanlarda Vâ-Nûlara sık sık mektup ve kartpostal gönderir. Onlar da kendisine yazar. Taha Toros Arşivinde 001571564009 kaydıyla bulduğumuz 8 Haziran 1948 tarihli cevabî mektup da Beyatlı'nın son büyükelçilik görevinde bulunduğu, Pakistan'ın başkenti Karaçi'ye gönderilmiştir. Müzehher Hanımın da sonuna bir istek notu eklediği mektup, dolayısıyla onun bilgisi dahilinde yazılmıştır. Yukarıdaki üç mektubun mahremiyetini barındırmayan bu satırlarda gündelik yaşama ve güncel siyaset ve sanat olaylarına yer vermektedir Vâ-Nû. Mektupta ayrıca, Yahya Kemal'in "raks" sözcüğü hakkında -muhtemelen- görüşünü sorması üzerine ayrıntılı bir şekilde dilimizdeki Arapça, Farsça ve Türkçe kökenli tek heceli sözcüklerin yazımına ilişkin düşüncelerini yazan Vâlâ Nureddin, bu vesileyle entelektüel yönünden de bir örnek sergilemektedir.

⁸ Yirmili yıllardan beri Kalamış koyunda bulunan meyhane halen -Fenerbahçe Spor Kulübünün malikliğinde- faaliyetini sürdürmektedir.

SONUÇ

Mektup, bilindiği üzere, günlük ve anı gibi türlerin ardından mahremiyet düzeyi en yüksek olan üçüncü yazı alanıdır. Yazılan, iki kişinin paylaşımıyla sınırlı kalır. Bununla birlikte, ediplerin birbirlerine yazdığı mektupların daha sonra yayımlanabileceği, dolayısıyla kamusal nitelik kazanabileceği de bir gerçektir. Hatta kimi sanatçıların mektuplarında, bu olası durumu öngören, dahası, gözeten bir tutumu görmek de mümkündür. Ama, bir edibin sanatçı/ünlü olmayan bir muhataba, özellikle aile üyesi bir yakına yazdığı mektuplarda söz konusu öngörüü bulmak güç, hatta imkânsızdır. Vâ-Nû'nun, özellikle merhume eşinin annesine yazdığı üç mektubunda da böylesi bir havayı görebiliyoruz. Üstelik bu üç mektup, mahremiyetin en koyu örneğini oluşturuyor. Biyografik bilgilerden, günlük hayat kesitlerine ve anlık ruh hallerine yayılan satırlarıyla bu mektuplar Vâ-Nû'nun o zamandaki iç dünyasının karanlık denilebilecek yönlerini de çok belirgin biçimde gün yüzüne çıkarıyor ve biyografisine katkı bağlamında, ince ama önemli ayrıntıları yakalamamızı sağlıyor.

Dolayısıyla, ilk üç mektuptan açıkça anlaşılıyor ki, Vâlâ Nureddin, Müzehher Hanımla yeni bir hayat kurup, basın ve edebiyat çevresindeki ilişkileriyle dışa dönük, sosyal ve müreffeh bir yaşantı sürdürdüğü kırklı yıllar boyunca -ve herhalde daha sonraları da-Meziyet Hanımın acısını bir sır olarak taşımış, daha da ötesi, onunla yaşamış olduğu zamanları, içinde paralel bir yaşantı olarak sürdürmüştür. Bu bağlamda o, yaşamındaki yaklaşık on yıllık kesitte, içinde yaşadığı dış gerçeklik ile içinde yaşattığı -eski eş odaklı- iç gerçeklik arasında derin bir uçurum yaratmış; bununla birlikte, arasında kaldığı iki yaşam boyutu arasında denge kurarak sağlıklı bir sosyal kişiliğe sahip olabilmıştır.

Vâ-Nû, Yahya Kemal'e mektubunda ise kişisel, sosyal ve siyasî yaşamdan kesitler aktarır. Bilgilendirme ve haberleşme işlevinin belirginleştiği mektupta, mahremiyet de büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Bu bağlamda, gerek yakın ahbap çevresiyle gerekse dönemin kamusal kişilikleriyle Vâlâ Nureddin'i sarmalayan geniş insan kadrosu ön plâna çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

Uysal, S. Sami (1998), **Şiire Adanmış Bir Yaşam Yahya Kemal Beyatlı**, Yahya Kemal'i Sevenler Derneği Yay., İstanbul.

Vâ-Nû, (1995), **Bu Dünyadan Nâzım Geçti**, İlke Kitap, İstanbul.

Vâ-Nû, Müzehher (1987), **Bir Dönemin Tanıklığı**, Cem Yay., İstanbul.

Vâ-Nû, Müzehher (1997), **Bir Dönemin Tanıklığı**, Sosyal Yay., İstanbul.

EK

1.Fotoğraf



Vâlâ Nureddin ve Meziyet Hanım (1937)

(Marmara Üniversitesi Taha Toros Arşivi: 001562573008)

2. Mektupların Latinize Metinleri

2.1. Lâmia Çürüksulu'ya:

Konya, 10 Kânun-ı sâni 942

Şayet lâzım olursa diye ihtiyaten
adresimi yazıyorum: Bay Rakım
Çumralı⁹ (Vâlâ Nureddin için) As.
Mıntaka K. Konya¹⁰

Hanımefendiciğim,

Yirmi gündür askerî vazife ile Konya'dayım. Beni şehrin merkezinde alıkoydular. Âmirlerimden çok şükür iyi muamele gördüm. Geceleri, sizin de Bakırköyü'nden

⁹ Rakım Çumralı, 1926-1940 yılları arasında Çumra'nın ilk belediye başkanlığını yapmıştır.

¹⁰ Mektubun sağ üst köşesine çaprazlama yazılan bu notun isim ve adres kısmı Latin harfleriyle yazılmıştır.

tanıdığınız, oradaki komşumuz olan Bâkır Çelebi'nin¹¹ evinde yatıyorum. Bir o, bir hizmetçi, bir de ben üç kişiyiz. Gayet çekik bir hayat yaşıyorum. Hemen kimseyle görüşmüyorum. Boş vakitlerimde ya evde yahud da Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin türbesi olan makamdaki kütüphanede kitap okuyorum. Gazeteye yazılarımı yazmakta devam ediyorum. Fakat eskisi kadar çok değil.

Buraları çok soğuktu. Tahte's-sıfır yirmibeş, otuz dereceye kadardı. Mahrukat da para verilse dahi bulunmadığı için hayli sıkıntı çekildi. Esasen evler de mazbut değil. Aşağı yukarı oynavarî bir vaziyet. Grip oldum. Üç beş gündür yatıyordum. Bugün, hamd olsun, iyileştim. Hararet de sıfırın üstüne çıktı.

Sizden telefonla bir ricada bulunmuştum: Eşyalarımı lütfen kabul etmeniz meselesi. Bunu, bu mektubumla da tekrarlarım. Faruk, bahsettiğim şekilde öteberi getirecektir. Artık, ne yapalım, damadınızın bu külfetine de katlanacaksınız, hanımefendiciğim.

Bâkır Çelebi ile hemen her gün Meziyetçiğimi konuşuyoruz. Dün "Ah, bir ölü kendinden ne suretle bahsedildiğini duyabilse..." diye gözleri daldı. O da ellerinizden öpüyor. Şimdi hamamdan çıktı. Bornozla karşımda. Bu mektubu bitirince ben gireceğim. Temizlik merakınız meşhur olduğu için bu noktayı meskût geçemiyorum. İyice sabunlanacağım! Hem de Meziyetçiğime yengesinin getirdiği ve zavallılığın hastalığında oynadığı örnekli kese ile.

Beni soranlar olursa cümlesine selâmlar. Bana gözleriyle şefkat ve muhabbet gösterdiklerini hissettiğim için, komşularınız Miralay beyleri bu arada isimleriyle zikretmekten kendimi alamayacağım.

Ellerinizi defalarla, defalarla öperim. Meziyet'in sevdiği kocası olduğumu düşünceğinizden çıkarmayarak beni hayırla yâd etmeniz emellerim arasındadır. Nitekim ben de ömrümün sonuna kadar, sizin, onun annesi olduğunuzu unutmayıp daima size lâyük oğul olmağa gayret edeceğim, hanımefendiciğim.

Damadınız

Vâlâ Nureddin

¹¹Mevlânâ soyundan gelen Bâkır Çelebi, Vâlâ Nureddin'in Galatasaray Lisesinden arkadaşıydı. Vâ Nû, Konya'daki ilk zamanlarında ve Müzehher Hanımla evliliğinin ilk aylarında onun evinde kaldı. Hakkında geniş bilgi için bkz.: Müzehher Vâ Nû, *Bir Dönemin Tanıklığı*, 1987, s.13-27.

2.2. Lâmia Çürüksulu'ya:

Konya, 30 Ağustos 942

Muhterem kayınvalideciğim,

Bu Pazar günü evde oturuyorum ve pencerede 30 Ağustos'un muzika sesleri aksediyor. Üç sene evvel bugün Meziyetçiğimizi, beyaz bir arabanın içine bindirmek için Bakırköy'deki köşkten Mustafa ile "altın araba"¹² yaparak kucağımıza almıştık. Yolda, merasimin manialarına rastlayarak duraklaya duraklaya ilerlemiştik. Şoföre bir "Akşam" gazetesi aldırarak yazılarımıza bakmak alâkasını o halde bile göstermişti. Otomobilimiz ilerleyip de kendine has sadalı düdüğünü öttürdükçe "Bu, bizim için mi?" diyor; benimle şakalaşıyordu. Yolda ancak bir defa istifra etti. Sırtında kırmızı sabahlığı, ayağında kırmızı terlikleri olduğunu zannediyorum. Aklımda öyle kalmış. Şifa Yurdu'na¹³ vardığımız zaman, hastabakıcılar sedye hazırlamış, fakat hacet görmeyerek yürüye yürüye içeri girdi. Kendisi için ve hepimiz için o derece meşum olan o odayı beğendi ve yattı.

İşte, dışarının muzikaları çalarken bunları düşünüyorum. Sonra, başka bir gün, elimde biraz çiçekle Üsküdar'a gidiyordum. Birden bire, bir hasta arabası gördüm¹⁴.

2.3. Lâmia Çürüksulu'ya¹⁵:

Pek muhterem kayınvalidem, hanımefendi,

Bugün 30 Ağustos'ta Köprü üzerinde yaya yürür ve işime giderken, zavallı Meziyetçiğimizle bundan tam on sene evvel, beyaz otomobile binmiş, geçerken mü'lim hâlimiz aklıma geldi. Çok ıztırap çektiği halde, sararmış sevimli yüzünde tebessüm hasıl oluyordu. Hasta otomobili canavar düdüğünü çaldıkça "Bizim için çalıyor! Pek mühimiz!" diye benimle şakalaşıyordu.

Siz annesiniz, sizin diğer anneler arasında da muhabbetiniz başkalarınınkini ile kıyas edilemez. Fakat benim de, kızınıızı hayatındayken kendi iktidarım dahilinde sevip kıymetlendirdiğimi ve ölümünün onuncu senesinde de, daha ileride de, daima kudsî ve muazzez tuttuğumu ve tutacağımı bu münasebetle belirtmek istedim. Bu hislerimi de sizden başka bildirecek kimse yoktur. Ne yazık ki, kimbilir hangi tesirlerle elinizi öpmek fırsatını bana vermiyorsunuz. Bundan çok müteessirim, muhterem kayınvalidem, efendim.

Vâlâ Nureddin

¹² İki kişinin, ellerini birbirine kenetleyip hastayı/yaralıyı bunun üzerine oturarak taşınması usulü. "Altın beşik" de denilen bu yöntemde ciddi bir yaralanması olmayan kişiler taşınabilir.

¹³ Ortaköy'de bulunan özel bir hastane. Yetmişli yıllara kadar faal durumdaydı. 2000'li yılların başına kadar bir holdingin merkezi olarak kullanılmış olan bina halen durmaktadır.

¹⁴ Mektup burada kesiliyor. Büyük olasılıkla, arşivdeki sayısal ortama aktarma çalışmalarından kaynaklanan bir durum.

¹⁵ Tarihsiz olan bu mektubun 30 Ağustos 1949 günü yazılmış olduğu anlaşılıyor.

2.4. Yahya Kemal Beyatlı'ya:

Kalamış, 8 Haziran 948

Pek muhterem üstadımız ve kıymetli ağabeyim efendim,

Lûtfnameniz beni de Müzehher'i de ihya etti. Burada gerek evde, gerek matbuatta, gerek toplantılarda şiirlerinizle, menkıbelerinizle ve hakkınızda serd edilen türlü mütalâalarla hep aramızdasınız. Nesiller değişse, asırlar değişse de öyle olacağı anlaşılıyor. Fakat biz sizi gözleriyle görenler, sesinizi işitenler, iltifat ve teveccühünüze nail olanlar, artık ayrılığa dayanamaz hâle geldik. Size sefaret bize sefalet oluyor. Her şey kıvamında, kararında gerek. Hele yaz ortasında Karaşi, kapkara bir şey galiba. Tasvirinizden o anlaşılıyor. Vakit erişip vade dolsa da Boğaz'ın bir kıyıcığında safâ-yı hâtırla toplansak derim üstadımız efendim.

Buraya avdette sanırım ve dilerim her şeyi yine yerli yerinde bulacaksınız. İnsan uzaktayken geride ne varsa değişti vehmine kapılıyor; halbuki Park Otel'in¹⁶ zencisini bile aynı noktada, aynı standart ölçü üzere mütebessim görünce şaşırıyor. Biz de itiyadlarımıza tıpa tıp ber-devâmız: Yevmiye beş altı yazı yazarak acaip normal hayatımızı yaşıyoruz. Müşterek ahbabı şöyle bir düşündüm: Ne tahavvül var ki yazmağa değer dedim. Gazetelerde okuduğunuzun dışında iş'ara değer vaziyet görmedim. Siyasî yarışmada şunları kaydedebiliriz: Halk stadyumda İsmet Paşa'yı¹⁷ çok alkışladı. Necmettin Sadak¹⁸ da seyahatten dönüşte vapurdan inerken alkışlandı. Bunlardan ahkâm çıkarmağa uğraşıyoruz ki sanırım yanlış da değildir. Halk bunları istikrâr-ı asgarî görüyor. İstikrara da ihtiyaç var. Necmettin Beyin çok popüler olduğu muhakkaktır. Her tabakada şınası oluyor. Bugün kabine değişti. Şimdi Akşam'dan sorup malûmat istedim. "Parti grubuyla anlaşamadıklarından, boşalan bakanlıklara vekil bulamadıklarından kabine istifa etti. İç¹⁹, dış bakanlarıyla Barutçu²⁰ kalıyor, öbür ay değişiyor." dediler. Elbet siz haberlerin daha tazesini bu mektuptan evvel almış olacaksınız. Binaenaleyh kala kala, tamamen şahsî haberleri vermek kalıyor. Yarın İhsan

¹⁶ Müzehher Vâ-Nû, hatıralarında Yahya Kemal'le birlikte zaman zaman Park Otel'in gece kulübüne gittiklerini yazar (*Bir Dönemin Tanıklığı*, s.42). Yahya Kemal, uzun yıllar bu otelin 165 numaralı odasında yaşamıştır. Park Otel, 1890 yılında, Ayazpaşa/Gümüşsuyu'nda dönemin İtalyan büyükelçisi tarafından altmış odalı bir konak olarak yaptırılmıştı. 1918'de otele dönüştürülen yapı 1979'a kadar faaldi. Bugün, yerine yapılan büyük binada aynı adlı modern bir otel bulunmaktadır.

¹⁷ İsmet İnönü (1884-1973). Mustafa Kemal Paşa'nın Millî Mücadele'de yakın silah arkadaşı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci cumhurbaşkanı (1938-1950).

¹⁸ Necmettin Sadık Sadak (1890-1953). Hasan Saka'nın başbakanlığındaki kabinede 10 Eylül 1947-22 Mayıs 1950 arasında dışişleri bakanlığı yapmıştır. Sadak, aynı zamanda Vâlâ Nureddin'in çalıştığı *Akşam* gazetesinin de sahibiydi.

¹⁹ Münir Hüsrev Göle (1890-1955). Aynı kabinede 5 Eylül 1947-16 Ocak 1949 arasında içişleri bakanlığı yapmıştır.

²⁰ Faik Ahmet Barutçu (1894-1959). Aynı kabinede 10 Eylül 1947-16 Ocak 1949 arasında başbakan yardımcılığı görevini yürütmüştür.

Şükrü²¹ ile tüccarhaneye gidiyoruz. Öğleden sonra da Melek Celâl²² Hanımın riyasetinde müzede²³ sanatseverler toplanıyor. Sarayı²⁴ gezeceğiz ve tabî sizden uzun uzun bahsedeceğiz. -Mektubunuzda bahsettiğiniz *rakıs* şeklini ben şahsen zarurî görmedim. Bu, bir kaide ile değil kelimenin şahsiyetine göredir: Herc ve merc, ferd, merd, derd, sert, serd, gark, harc, aşk, meşk, ferc, şerc, Kürd, Türk, surc, marş, arş, tunç, dinç, kurt. Fakat bunlara mukabele: Raks gibi iki şekli dahi haiz olan kelimeler: Aks, şahs, kasd, rızk. Yani (İ)lisi de olabilir, (İ)sizi de. Onun için üzülmeğe değmezdi, üstadım. Bilhassa raks entellektüel bir kelimedir. Folklorda “oyun”, alafangada “dans”tır. Binaenaleyh, ancak interoryantal bir kelimedir. Bu itibarla *rakıs* dizilseydi belki de pek çokları neden diye duraklardı.

Adalet’in²⁵ mektubunu götürdük. Pek memnun oldu, kanatlandı, uçtu. Müzehher de, ben de ellerinizden öper, velev yazlığa, İstanbul’a gelmenizi dileriz üstadımız, efendim.

Bağlılığı ve hayranlığı ile

Vâlâ Nureddin

Muhterem üstadım,²⁶

Ben de hürmetle ellerinizden öperim. Sizden bir ricam var. Bûy-ı kâkülün²⁷ şiirini el yazınızla iyi bir kâğıda yazıp bana gönderiniz. Bağdat’tan öteye kaçtınız yine kurtulamadınız! Burada yapılacak bir işiniz varsa bizlere havale etmenizi bilhassa rica ederiz. Ellerinizden öper, bir an evvel yaz tatiline çıkmanızı cân u gönülden dileriz, pek muhterem üstadımız, efendim.

Müzehher Vânû

²¹ İhsan Şükrü Aksel (1899-1987). Türkiye’nin ilk psikiyatrlarından olan profesör Aksel, Çocuk Psikiyatri Enstitüsünü kurmuştur.

²² Melek Celâl Sofu (1896-1976). Türkiye’nin ilk kadın ressam ve heykeltıraşlarındandır. İnas Sanâyi-i Nefise Mektebini [Kız Güzel Sanatlar Okulu] bitirmiştir.

²³ İstanbul Resim ve Heykel Müzesi. 1937 yılında açılan müze, o sırada Dolmabahçe Sarayı içindeydi.

²⁴ Dolmabahçe Sarayı.

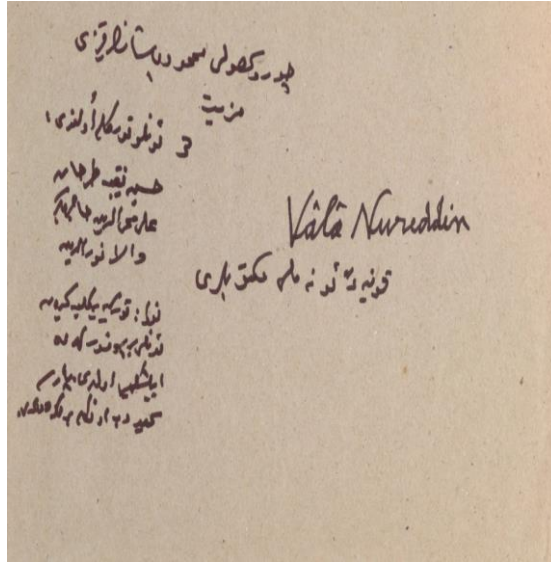
²⁵ Adalet Cimcoz (1910-1970). Vâ-Nûların aile dostu olan Adalet Hanım, aynı zamanda Türkiye’nin ilk seslendirme sanatçılarındandı. Magazin gazeteciliğinin de öncüsü olan Adalet Cimcoz, 1950’de Türkiye’nin ilk sanat galerisi olan Maya’yı açmıştı. (Hakkında geniş bilgi için bkz.: Mine Söğüt, *Adalet Cimcoz*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2000).

²⁶ Müzehher Vâ-Nû’nun bu notu mektubun sonunda çapraz bir şekilde yazılmıştır.

²⁷ Yahya Kemal’in “Göztepe Gazeli” adlı şiiri. Müzehher Hanım, şiiri adıyla değil; maktâ beytinin kafiye ve redif tamlamasıyla anıyor.

3. Notların ve Mektupların Özgün Metinleri

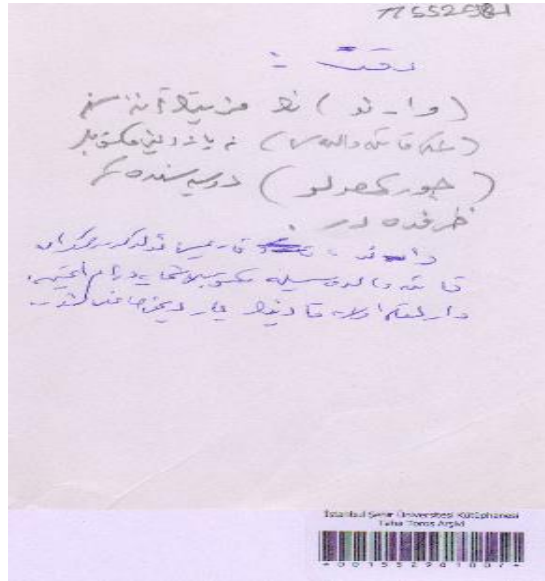
3.1. Not 1



“Vâlâ Nureddin Konya’dan önemli mektupları

Çürüksulu Mahmut Paşa’nın kızı Meziyet 3 ünlü Türkle evlendi: Hüseyin Nakîb Turhan, Ali Muhittin Hacı Bekir, Vâlâ Nureddin. Not: Türkiye’ye gelip giden ünlü bir profesörle de ilişkisi oldu. Paris’e gidip onunla birlikte döndü.”

(Marmara Üniversitesi Taha Toros Arşivi: 001571643009)



Not 2

Dikkat:

(Vâ-Nû)nun Meziyet’in annesine (eski kayınvalidesi)ne yazdığı mektuplar (Çürüksulu) dosyasında zarftadır. Vâ-Nû, karısı öldükten sonra da kayın validesiyle mektuplaşmaya devam etmiş, varlıklı olan kadının yardımını sağlamıştır.

[Koyu harflerle verdiğimiz kısım, kurşunkalemlile nota sonradan tükenmez kalemle eklenmiştir]

(Marmara Üniversitesi Taha Toros Arşivi: 001552981007)

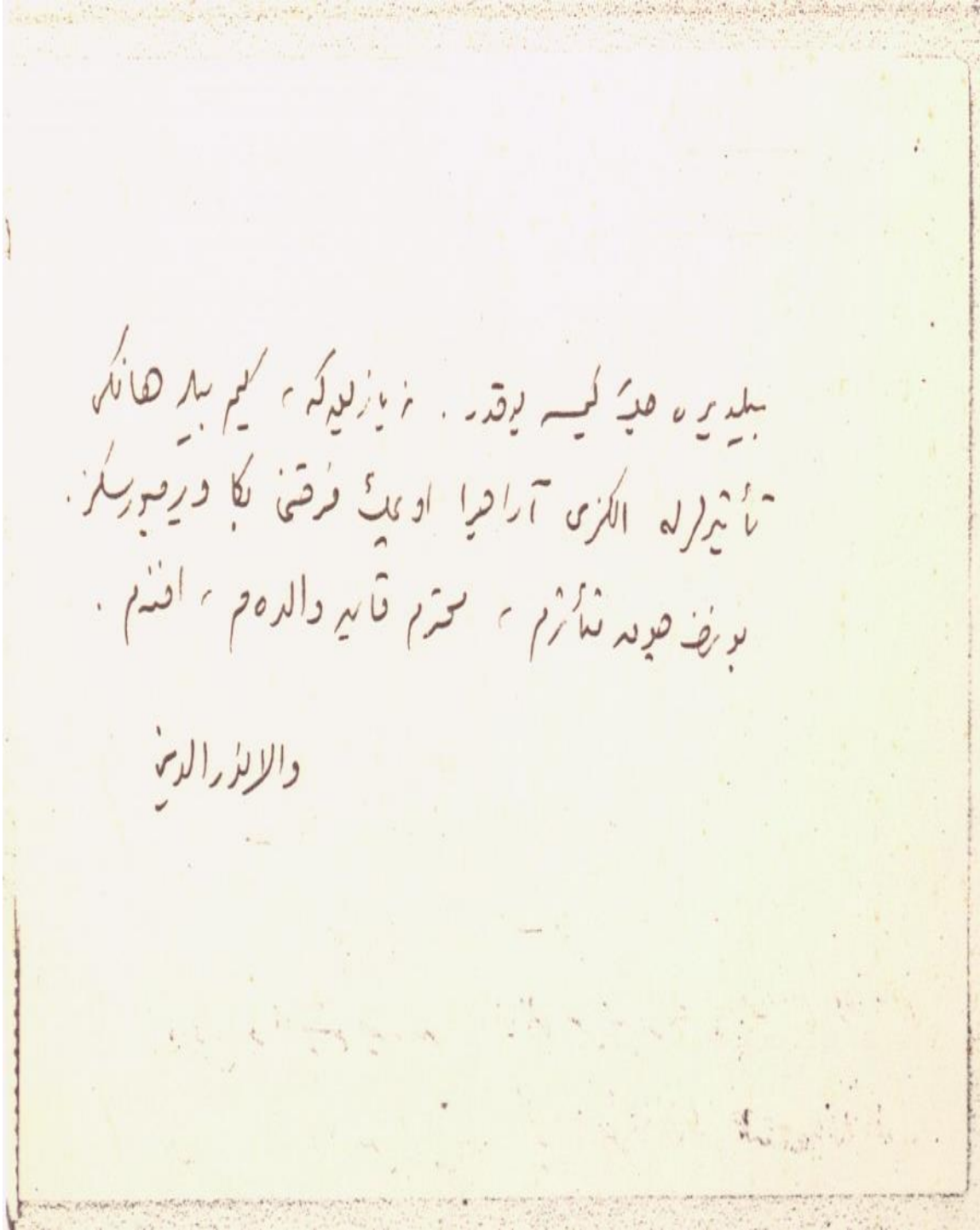
Cilt/Volume 3, Sayı/Issue 2, 2022

Mektup 2

قرنه ۳ ۲۰ آگوست ۹۴۴

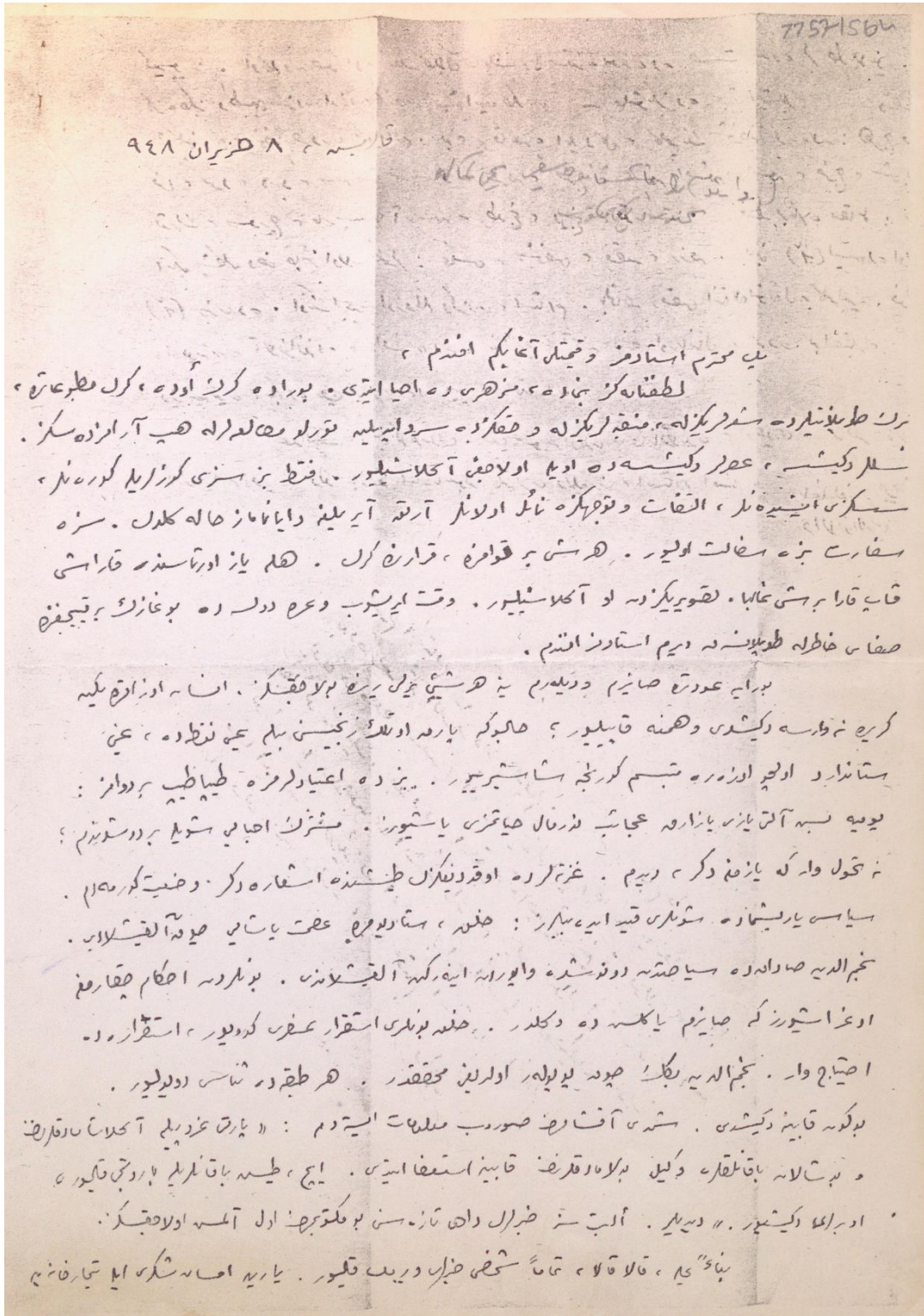
مکتب فائده والدهم ،
 بدین بازار کون آدره - ادره و دیویرم دینچه دره - ۲۰ آگوست
 مکتب فائده عکس ایویر ، ادره سز اول بوکوه نریجکیزی ،
 بیامه بر آرابانک ایچنه بیزیرت اچیه ، باقر کیده کی کرسکده مصطفی ایل
 در آلتور آرابا « باپاره » قدها غنزه آگننده ، بولده ، مراست
 نانه لرینه راستلایارده ، در افتلایا ادره اولدیله مکتب ، شرفده
 بر « آتیم » غنزه سز آلدیرارده یازلیزمیزه باقمه عیلاقسین
 او حالده بدیه کورموش ، ادره بدیلیمز ایلده یوبده کهنه خاص
 صدالی دودکن ادره دودکجه « بو ، بزم اچیمه ص ؟ » دیویر ؛ سنده
 هتا قلاستورده ، بولده آتیمه بردنه استفراع ایتدی ، صرتنده
 قرنی صبا حلف ، آبا غنزه قرنزه ترکلی اولدیلیم طمه ایویرم ،
 عقیق ادره نالمه ، عقیقورنیزه واردلیمیز نامه ، هتیه باقیمیز
 سه صاظلامه ؛ نقلا صاحب کرمیه رک ، یورده یورده
 اچیرس کیرس ، کندی اچیمه دهلیز اچیمه او درجه مکتب اولده
 ادره ادره بکندی دیاتدی .

ایته ، طشارنیک موزقیلر ، چالاکمه بدیلری اوستونورم ،
 صدکرا ، باشقه بکوه ، آلمده بر آرز هیکله اسکلازه
 کیدیورم ، بردنیه ، برهته آراباسی کوردم ، ادره دایورل



Cilt/Volume 3, Sayı/Issue 2, 2022

Mektup 4



Cilt/Volume 3, Sayı/Issue 2, 2022

